

Ostashko, T. O., and Voloshchenko-Kholda, L. Yu. *Nadzvychni zakhody SOT dlia zakhystu rynkiv ahroprodovolchkykh tovariv* [Extraordinary Measures of the WTO to protect agro-food commodities markets]. Kyiv, 2011.

Rynky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy v instytutsionalnomu seredovyshchi SOT : kon'iunktura ta intehtratsiia [Markets to the real economy in Ukraine's institutional WTO situation and integration]. Kyiv, 2012.

Skolotniani, Yu. "Valerii P'iatnytskyi: «SOT zahyne, iakshcho bude nakladene veto na zminy»" [Valery Pyatnitskii: "The WTO will die if it is vetoed the changes"]. *Dzerkalo tyzhnia*, no. 9: 7-.

Sidenko, V. R. *Globalizatsiia i ekonomicheskoe razvitie* [Globalization and economic development]. Kyiv: Feniks, 2008.

Stratehichni vykyky XXI stolittia suspilstva ta ekonomitsi Ukrainy [Strategic Challenges of the XXI century society and economy in Ukraine]. Kyiv: Fenyks, 2007.

Sotsialno-ekonomichnyi stan Ukrainy : naslydky dlia narodu ta derzhavy [The socio-economic situation in Ukraine : Implications for the Nation and the State]. Kyiv: NVTs NBUV, 2009.

Skolotniani, Yu. "Valerii P'iatnytskyi: «My – chastyna mizhnarodnoho torhovelnoho prostoru i vidsikaty sebe vid nyoho ne zbyraiemosiia»" [Valery Pyatnitskii: "We – the international trade of the space and cut off themselves from him going"]. *Dzerkalo tyzhnia*, no. 34 (2012): 7.

Klymenko, I. V., Fedirko, O. A., and Us, I. V. *Try roky chlenstva v SOT : tendentsii zovnishnyoi torhivli Ukrainy u postkryzovyi period* [Three years of WTO membership, in Ukraine's foreign trade trends in the post-crisis period]. Kyiv: NISD, 2011.

"WTO ITC UNCTAD World Tariff Profiles", 2013.

"Zvit Robochoi hrupy z pytan vstupu Ukrainy do Svitovoi orhanzatsii torhivli. WT/ACC/UKR152" [Report of the Working Party on the Accession of Ukraine to the World Trade Organization. WT/ACC/UKR152]. <http://www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=32172>

УДК 911.375(1-25):332.12

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ КРЕАТИВНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ СТОЛИЧНИХ МІСТ

© 2014 КРАМАРЕНКО Р. М., ГАЛЕНКО Н. О.

УДК 911.375(1-25):332.12

Крамаренко Р. М., Галенко Н. О. Європейська модель креативної локалізації столичних міст

Розвиток столичних міст на європейському континенті завжди нашоувувався на проблему їх ідентифікації як у межах національних регіональних систем, так і в декларованій в Європейському Союзі концепції «Європа регіонів», котра вирізняється з-поміж інших наявністю потужних інструментів соціально-економічної конвергенції. Разом з тим, для кращого розуміння, яким чином слід було впливати на цей процес, варто чітко ідентифікувати, що таке «регіон» і який вплив на нього мають спричинити національні та наднаціональні структури з метою зменшення регіональних асиметрій, які в сучасних умовах є небезпечними як для окремої держави, так і для Спільноти в цілому. Саме з цієї метою визначено статус, ієрархічний рівень та структурні характеристики столиць, котрі в Європі суттєво відрізнялися як за чисельністю населення та площею, так і за масштабами економічної діяльності. Метою статті є обґрунтування необхідності розвитку методологічних та аналітичних досліджень у сфері управління мегаполісами та нових підходів до структурування проблематики міського розвитку. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є теоретичні аспекти регіоналізації в умовах глобалізації світового господарства, а також особливості європейської економічної інтеграції.

Ключові слова: столичний мегаполіс, регіональна економіка, економічний розвиток, фактори впливу.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 8.

Крамаренко Руслан Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, здобувач кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: moia.kneu@ukr.net

Галенко Наталія Олександрівна – аспірантка, кафедра міжнародних фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: natagalenko@ukr.net

УДК 911.375(1-25):332.12

Крамаренко Р. М., Галенко Н. А. Европейская модель креативной локализации столичных городов

Развитие столичных городов на европейском континенте всегда наталкивалось на проблему их идентификации как в пределах национальных региональных систем, так и в декларируемой в Европейском Союзе концепции «Европа регионов», которая отличается от других наличием мощных инструментов социально-экономической конвергенции. Вместе с тем, для лучшего понимания, каким образом следовало влиять на этот процесс, необходимо четко идентифицировать, что такое «регион» и какое влияние на него должны оказывать национальные и наднациональные структуры с целью уменьшения региональных асимметрий, которые в современных условиях являются опасными как для отдельного государства, так и для Сообщества в целом. Именно с этой целью определен статус, иерархический уровень и структурные характеристики столиц, которые в Европе существенно отличались как по численности населения и площади, так и по масштабам экономической деятельности. Целью статьи является обоснование необходимости развития методологических и аналитических исследований в сфере управления мегаполисами и новых подходов к структурированию проблематики городского развития. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются теоретические аспекты регионализации в условиях глобализации мирового хозяйства, а также особенности европейской экономической интеграции.

Ключевые слова: столичный мегаполис, региональная экономика, экономическое развитие, факторы влияния.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 8.

Крамаренко Руслан Михайлович – кандидат экономических наук, доцент, соискатель кафедры международного учета и аудита, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: moia.kneu@ukr.net

Галенко Наталья Александровна – аспирант, кафедра международных финансов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: natagalenko@ukr.net

UDC 911.375(1-25):332.12

Kramarenko Ruslan M., Halenko Nataliia O. European Model of Creative Localisation of Capital Cities

Development of capital cities in the European continent always faced the problem of their identification both within the national regional systems and within the Regional Europe concept declared in the European Union, which differs from others due to availability of powerful instruments of socio-economic convergence. At the same time, in order to understand better how this process should be influenced, it is necessary to clearly identify what is a region and how it should be influenced by national and supra-national structures with the aim of reduction of regional asymmetries, which, under modern conditions, are dangerous both for an individual state and for the Community in general. Namely for this purpose the article identifies the status, hierarchical level and structural characteristics of the capitals, which significantly differ in Europe both by population and area and scales of economic activity. The goal of the article is justification of the necessity of development of methodological and analytical studies in the sphere of megapolis management and new approaches to structuring problems of municipal development. Prospects of further studies in this direction are theoretical aspects of regionalisation under conditions of globalisation of the world economy and also specific features of European economic integration.

Key words: capital megapolis, regional economy, economic development, influence factors.

Pic.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 8.

Kramarenko Ruslan M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Applicant, Department of international accounting and auditing, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: moia.kneu@ukr.net

Halenko Nataliia O. – Postgraduate Student, Department of International Finance, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: natagalenko@ukr.net

Ще у 1980-ті роки, замислюючись над структурою управління столичних мегаполісів Європи, відомий російський дослідник Г. Лаппо був переконаний, що столичний мегаполіс має нести в своїй основі насамперед агломераційний ефект, а відтак може забезпечити ефективне управління за трьох основних умов: 1) отримання наукових знань, котрі, на його думку, можуть дати надійне обґрунтування концепції розвитку (з нашої точки зору це є нічим іншим, як моделлю розвитку); 2) виокремлення агломерації як особливого об'єкта державного (у автора – народногосподарського) планування та містобудівного проектування; 3) удосконалення вихідної інформації та перетворення агломерації (столиці також, яку б чисельність населення вона при цьому не мала б) в об'єкт спеціального статистичного обліку [1, с. 142]. Однак варто зробити наголос саме на останньому – значення окремого статистичного обліку, адже саме Євростат свого часу підштовхнув країни тодішнього ЄС до необхідності проведення універсифікації та стандартизації насамперед – аналітичної регіональної моделі, а відтак й до чіткого обґрунтування так званого особливого статусу міста-столиці.

Певним теоретичним обґрунтуванням могла б вважатися теорія центральних місць, котра була сформульована ще у 30 – 40-ві роки ХХ століття німецькими дослідниками Кристаллером (Christaller) і Льошем (Lösch) та розвинута вже у ХХІ ст. відомими сучасними дослідниками М. Fujita, Р. Krugman, А. Venables (2001). Найбільш визначною частиною цього вчення можна вважати ідею «мікроруху», який у першу чергу охоплює так звані центральні місця, а у нашому прикладі столичні мегаполіси, які впродовж короткого терміну різко просуваються вперед [2, р. 26 – 27].

Замислюючись над структуризацією регіонального простору великого інтеграційного угруповання, чимало сучасних дослідників переконані, що неабияке значення має міжнародна дифузія відповідних публічних політик. Так, американський дослідник з Колумбійського університету виказав свою точку зору щодо процесу конгломерації політик держав – лідерів світу, назвавши його «глобальною дифузією» [3, р. 118 – 119]. Неважко передбачити, що всі принципи політичні й економічні рішення приймаються у столицях, саме в них розробляються секторальні та горизонтальні політики, що скеровані на розвиток різних за своєю ієрархічною таксономією територій.

Теоретичні аспекти регіоналізації в умовах глобалізації світового господарства, а також особливості євро-

пейської економічної інтеграції достатньо глибоко досліджувалися в працях вітчизняних вчених, зокрема, В. Геєця, В. Герасимчука, Д. Лук'яненка, В. Новицького, Ю. Макогона, Є. Панченка, А. Поліщук, А. Поручника, В. Сіденка, А. Філіпенка, В. Чужикова і багатьох інших. Різні аспекти дослідження регіональної асиметрії і можливості їх регулювання в межах Європейського Союзу та створюваного ним спільного європейського економічного простору знайшли своє відображення в працях зарубіжних вчених: М. Кітінга, М. МакДжиніса, М. Портера, А. Родрігеса-Посе, В. Салета, С. Харді, М. Харта. Внесок в розвиток сучасного регіонального аналізу був зроблений також представниками «регіональної школи» як вітчизняної, так і зарубіжної, зокрема Е. Алаєвим, З. Варналієм, Дж. Лессінджером, О. Гранбергом, Б. Данилишиним, М. Долішнім, Р. Кларком, І. Івановим, Б. Лавровським, Н. Мікулою, В. Пилою, С. Романюком, В. Симоненком та цілим рядом інших науковців.

У статті обґрунтовується необхідність розвитку методологічних та аналітичних досліджень у сфері управління мегаполісами та нових підходів до структурування проблематики міського розвитку. Також серед цілей публікації – визначення статусу, ієрархічного рівня та структурних характеристик столиць, котрі в Європі суттєво відрізняються як за чисельністю населення та площею, так і за масштабами економічної діяльності.

В умовах глобалізації можуть виникати спільні підходи, тотожні чи подібні до них інструменти та механізми регулювання, які й забезпечуватимуть відповідну дифузію, у т. ч. за напрямком «периферія – центр». Водночас надзвичайно важливою є специфікація сучасного регіонального неолібералізму, апологети якого переконані, що вплив його моделей на регіональний ландшафт у вигляді трансформації інституційних, економічних і політичних форм стає дедалі більш значущим [4, р. 149]. Разом з тим, як засвідчує J. Peck, у теорії сучасного неолібералізму слід вирізняти дві його течії: градуалістську та реляційну основні відмінності котрих наявно продемонстровані на рис. 1.

Водночас, за умов селектування різних підходів до визначення найбільш прийнятної сучасної моделі регіональної стратифікації надзвичайно важливим є те, що слід постійно пам'ятати про необхідність ідентифікації таких міст, котрі вирізняються не лише низкою економічних характеристик, а й мають доволі довгий перелік функціонально-естетичних ознак, котрий канадський і американ-

	Градуалістський неолібералізм	Реляційний неолібералізм
Локалізована винятковість	<i>Ослаблений неолібералізм:</i> локальні винятки, визначені відносно контрасту нормованого та натуралізованого правила ринку; вибірка на основі спряженості; внутрішній наголос: нешаблонна різниця проти монолітної норми	<i>Різновиди лібералізму:</i> багаторазові форми правила ринку; «успадкована» різниця через сильний шлях залежності, слабку сімейну подібність
Глобалізуюче підключення	<i>Гібридний неолібералізм:</i> Змінні інтенсивності глибоких проти поверхових правил ринку, що є такими, котрі слабо з'єднані через глобалізуючі потоки та вектори	<i>Строката неолібералізація:</i> поліморфність; взаємна та мультишкалярна взаємозалежність локальних структур, що міцно з'єднані «по горизонталі» та ієрархічно; всередині/поза: шаблонна різниця між динамічним та нерівномірно розвиненим ландшафтом

Рис. 1. Між неолібералізмом як виключенням та неолібералізмом всередині/зовні за J. Peck (2013) [4, р. 149]

ський професор R. Florida, а також відомі дослідники Ch. Mellander та K. Stolarick називають «найкращими місцями» (beautiful places), ідентифікація яких включає доволі довгий перелік громадських оцінок, серед яких найбільш значущими є задоволеність місцевої громади, якість публічних шкіл, якість коледжів та університетів, релігійні інституції, наявність місць для зустрічей друзів, публічний транспорт, кліматичні умови, чистота повітря, парки, очікування покращення економічних умов тощо [5, р. 37]. Відтак автори шляхом розрахунку переваг регіону, у т. ч. столичного підходять до необхідності розрахунку рівня маргіналізації, який визначається вагою кожного фактора і може таким чином визначати перспективність регіону.

Подібним шляхом щодо виокремлення нової моделі регіонального устрою пішли іспанський і британський науковці R. Ezcurra та A. Rodriguez-Pose. На їхню думку виходить, що політика децентралізації, яка стала домінуючою в провідних країнах світу по суті складається з політичного, адміністративного та фіскального напрямів, що суттєво змінює наше уявлення про те, якими саме мають бути моделі регіонального, а відтак й столичного зростання. На думку авторів ідентифікувати такий процес може модель політичної децентралізації, котра на коефіцієнтній основі ув'язує показник ВВП на душу населення (log), освіту (log), інвестиції, зростання чисельності населення, торговельну відкритість та державне управління [6, р. 389 – 393]. Відтак виходить, що ідентифікація рівня успішності національного столичного таксону має ставити з кожним роком все більш об'ємною, а тому й більш складною для розрахунків та аналізу.

Разом з тим серед багатьох значущих раніше підходів та численних дискусій країни обрали для себе як домінуючий, все-таки, демографічний підхід, основою якого стала чисельність населення у регіоні, а головною причиною, що спонукала європейців до закріплення як домінуючого оцінювання територіального устрою на континенті служило те, що у 1975 р. почав діяти Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), котрий міг фінансувати локальні проекти лише у тому випадку, коли буде чітко визначений його територіально-ієрархічний рівень. Для цього було запроваджено так звані різнорівневі таксономії NUTS (*Nomenclature of Territorial Units for Statistics*) – номенклатура територіальних одиниць для статистики. Внаслідок узгодження їх параметрів було запропоновано встановити п'ять рівнів ідентифікації:

- ✦ NUTS-I – найбільші регіони з середнім числом жителів 4238 тис. осіб. Прикладом могли вважатися землі Німеччини, або ж більш дрібні цілі країни;
- ✦ NUTS-II – розповсюджена в ЄС аналітична категорія європейської таксономії, з середньою чисельністю жителів – 1830 тис. Типовим зразком цього можуть вважатися області Італії;
- ✦ NUTS-III – периферійний рівень, з аналогічним середнім показником чисельності населення 41 тис. жителів.

Крім цього, чимало країн, спираючись на свою історичну ідентичність, дозволяли собі ще й інші більш дрібні варіанти так званого національного моделювання, внаслідок чого з'явилися NUTS-IV та NUTS-V. В окремих випадках допускалося навіть існування й NUTS-VI, втім починаючи з 2000 р. існуючу модель було частково змінено, адже відтепер індикативними рівнями для ЄС могли вважатися лише три перші рівні (NUTS-I, NUTS-II, NUTS-III), натомість більш

дрібні території, які могли виокремитися в межах певної країни, а могли й бути позбавлені такої можливості, Євростат і основні грантодавчі структури вже не цікавили, хоча їх кількість була чималою (NUTS-IV зберігалася у Великобританії (їх налічувалось 485), Португалії (305), Греції (150), Фінляндії (88), Ірландії (34), Люксембурзі (12)). Водночас напередодні початку реалізації програми «Порядок денний 2000» (Agenda – 2000) регіони рівня NUTS-V зберігалися у всіх державах Спільноти і їх налічувалося 98433 [7, с. 414]. Загальний розподіл регіонів I-III рівнів в ЄС наприкінці 90-х років перед початком Берлінського саміту (1999) набув чіткої таксономічної визначеності (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість регіонів за рівнями NUTS в ЄС у 1999 р. [7, с. 414]

Країна	Індикативні рівні		
	NUTS-I	NUTS-II	NUTS-III
Австрія	3	9	35
Бельгія	3	11	43
Великобританія	11	35	65
Німеччина	16	38	445
Греція	4	13	51
Данія	1	1	15
Ірландія	1	1	8
Іспанія	7	17	52
Італія	11	20	103
Люксембург	1	1	1
Нідерланди	4	12	40
Португалія	3	7	30
Фінляндія	2	6	19
Франція	9	26	100
Швеція	1	8	24
Разом по ЄС	77	206	1031

На початку нового тисячоліття із столичними містами в ЄС склалася доволі парадоксальна ситуація, адже частина з них утворювала столичний регіон, котрий відтепер ідентифікувався рівнем NUTS-II (Брюссель), натомість друга частина (Іль-де-Франс зі столицею Франції на чолі) утворювала лише з прилеглими територіями відповідний рівень, а сама столиця (у цьому випадку Париж) ідентифікувалась лише з рівнем NUTS-III. Не менш суперечливо виглядали статистичні дані щодо показників ВВП на душу населення. Євростат засвідчував що в межах одиниці NUTS-II Лондон має самий високий індикатор в ЄС, котрий у 3,5 раза перевищує середній по Спільноті, а держава Люксембург має найвищий в Євросоюзі ВВП, що припадає на одиницю населення, натомість проведене Європейським Інститутом, що функціонує при Ліверпульському університеті спеціальне дослідження встановило дещо інший розподіл місць щодо створювального так званого суспільного багатства (табл. 2).

Як випливає з проведеного дослідження, широко розповсюджена думка про те, що в столицях створюється доволі значна частка ВВП лише частково знайшла своє підтвердження, адже станом на кінець 2001 р. виявилось, що найбагатшими містами в Євросоюзі є німецькі Франкфурт-на-Майні з показником ВВП на душу населення у 74465

євро та Карлсрує – 70097, і лише третю сходинку посідає столиця Франції – Париж (67200), натомість Лондон виявився лише 23-м (35072), а Берлін пропустив поперед себе 19 (!) німецьких міст (усі із Західної Німеччини) ставши, таким чином, 54-им в Європі (23428 євро), що частково пояснювалось тим, що столиця цієї країни на той час знаходилась в стадії переїзду з Бонна, а процес інтеграції Східної Німеччини проходив недостатньо високими темпами. Разом з ним слід відмітити, що деякі європейські столиці взагалі не потрапили до цього рейтингу, серед них – Лісабон, Мадрид, Афіни, Люксембург. З цього випливає, що зміни в ієрархії регіонів могли суттєво вплинути на столичне господарство піднімаючи його швидко вгору чи, навпаки, різко спускаючи донизу.

тому, що темпи зростання Далласу виявились вищими, аніж Філадельфії. Водночас зниження зайнятості спостерігалось у всіх, за виключенням американської столиці міст. Водночас відрив між Вашингтоном і Чикаго суттєво зменшився стягнувшись у 2008 р. різниці індикаторах в 1,1% (у 1995 р. він становив 2,3%). Водночас скоротилася частка всієї п'ятірки міст – лідерів США з 31,6% (1995 р.) до 29,7% (2008 р.).

Принципово відмінну ситуацію, попри всю уяву подібність систем, мав Європейський Союз. Частка п'ятірки міст-лідерів майже не зазнала змін (18,1% у 1995 р. і 18,8% у 2006 р.). Водночас, як впливає зі схеми, столиці Франції і Великобританії обмінялися місцями, суттєво знизилась частка Франкфурта-на-Майні та Берліну, натомість зросла Мадриду. У цілому протягом одинадцяти років інституалі-

Таблиця 2

Найбагатші столиці країн ЄС в рейтингу 61-ого міста Спільноти

Європейський ранг	Назва міста	ВВП на душу населення, євро	Європейський ранг	Назва міста	ВВП на душу населення, євро
3	Париж	67200	20	Стокгольм	35733
7	Брюссель	51106	22	Хельсінки	35322
8	Копенгаген	50775	23	Лондон	35072
15	Амстердам	38203	48	Рим	24766
18	Дублін	36591	54	Берлін	23428
19	Відень	36572	-	-	-

Джерело: Swit Nick. European cities outperform their English counterparts [Електронний ресурс], Режим доступу http://www.citymayors.com/business/eurocities_gdp.html

Враховуючи те, що промислова функція багатьох міст держав-лідерів швидко втрачалася, і розвинуті країни ЄС не стали при цьому виключенням, при оновленні європейської моделі регіонального планування непоодинокими стали вважати рекомендації щодо зосередження уваги на тих перевагах, котрі вже на початку ХХІ ст. стали основними пріоритетами розвитку мегаполісів. З огляду на це заслуговує на увагу системне дослідження фінансових і бізнес-сервісних функцій основних мегаполісів Європи, як і проведене дослідження ESPON TIGER, що було здійснено у лютому 2012 р. позиціонувало у доволі незвичний спосіб (табл. 3).

Зазначене дослідження виявило чимало суперечливих у цілому моментів, адже при аналізі європейських тенденцій використовувався показник доданої вартості у сфері фінансів та бізнес послуг, натомість в США найбільшої аналітичної значущості набув індикатор зайнятості.

Як впливає з табл. 3, у США спостерігалась відповідна структурна інерційність з невеликою відмінністю лише у

зація найбільших європейських столиць суттєво зросла, що потягнуло за собою збільшення частки трьох столичних міст-лідерів з 14% до 15,6%. Водночас політика деконцентрації, що проводиться Європейським Союзом, призвела до того, що питома вага 50-ти найбільших міст Спільноти за показником створювального ВДВ (в основному столиць) у сфері фінансів та ділових послуг зменшилась з 48% (1995 р.) до 47,2%, у той час, коли в США вона не зазнала абсолютного ніяких змін і є, з нашої точки зору, гранично високою (86,8%). Сказане вище наводить на думку, що традиційні підходи до виокремлення таксонів різного аналітичного рівня поступово втрачають свою валідність і потребують принципово нової інтерпретації столичної результативності.

«Вибухоподібне» розширення Європейського Союзу у 2004 та 2007 рр. призвело до значних змін в регіональному структуруванні господарства нових членів і викликало чимало суперечок у суспільстві, адже, приміром, польська територіальна реформа обійшлась скарбниці цієї країни у

Таблиця 3

Еволюція міст ЄС та США у фінансах і бізнес сервісі (рангова оцінка коефіцієнта ESPON)

ЄС		США	
Додана вартість у фінансах та бізнес сфері		Зайнятість у фінансах та бізнес-сфері	
1995	2006	1995	2008
Париж – 7,5	Лондон – 7,3	Нью-Йорк – 11,9	Нью-Йорк – 10,7
Лондон – 4,6	Париж – 6,8	ЛосАнджелес – 6,8	ЛосАнджелес – 6,0
Франкфурт-на-Майні – 2,1	Мюнхен – 1,7	Чікаго – 5,9	Чікаго – 5,3
Мюнхен – 2,0	Мілан – 1,6	Вашингтон – 3,6	Вашингтон – 4,2
Берлін – 1,9	Мадрид – 1,5	Філадельфія – 3,4	Даллас – 3,5

Джерело: ESPON TIGER. Draft Finals scientific Report. February 2012. – Brussels, 2012. – P. 35.

суму 5 млрд євро. Чимало дискусій викликало також позиціонування столиць країн Центральної та Східної Європи. Так, рівень NUTS-II отримали Братислава, Прага, Бухарест, натомість решта головних міст Європи, включаючи Варшаву і Будапешт вирішили, попри значну чисельність населення, що в них мешкає, «розчинити» високі столичні показники економічної активності в оточуючому їх, як правило депресивному, регіоні. Наслідком таких змін стало те, що столиця Польщі разом із Мазовецьким воєводством, до складу якого вона відтепер входила, могла розраховувати на структурну допомогу з боку ЄС за найбільшою за фінансуванням мету 1, а чеська столиця таких можливостей була позбавлена, адже її індикатор ВВП перевищував середній по ЄС. Навіть спроби чеського уряду на передодні вступу країни до ЄС у 2003 р. розділити столицю на Прагу-Схід та Прагу-Захід не стали надійним аргументом у розподілі фондів Спільноти.

Сучасна ж модель позиціонування столиць Спільноти має хоча й демократичний (адже кожна країна обирала найкращу для себе модель), але доволі суперечливий характер (табл. 4).

З цього випливає, що обидва підходи до виокремлення столичного статусу базуються переважно на історичних умовах столично-периферійного розмежування і значно меншою мірою від чисельності населення в столиці. Внаслідок застосування таких підходів для невеликих країн може виникнути й парадоксальна в цілому ситуація. Так, столиця Великого Герцогства м. Люксембург позиціонується як на рівні NUTS-II, так і на NUTS-III. Відтак виходить, що як у першій колонці, так і у другій є так звані екстремальні ви-

ключення. У першому випадку – це Люксембург, а у другому – столиця Мальти – Валлетта.

Ще одним підходом, котрий доволі часто використовується у сучасній таксономії, є максимальне врахування площі, яку займає столиця, що, на нашу думку, може бути пов'язане як з рівнем економічної активності в регіоні, з його історичними традиціями та існуючими в країні нормами забудови, так і з численними ментальними моментами, котрі визначають своєрідні «поверхи» забудови мегаполісу та переваги розселення в ньому. На превеликий жаль, виявити яку-небудь залежність у цьому плані та встановити свою таксономію надзвичайно важко, адже за даними Євростату виходить, що площа Риги (Латвія) є майже у три рази більшою за ту, котру займає Париж, а Загреб (Хорватія) є значно більшим за Мадрид (Іспанія).

ВИСНОВКИ

Наведене вище дозволяє зробити декілька надзвичайно важливих висновків що визначають характер сучасної регіональної стратифікації в ЄС.

По-перше, необхідність переходу Європейського союзу до трирівневої системи ідентифікації регіонів була зумовлена необхідністю чіткого визначення позицій тих чи інших територій, що сформувалися під впливом історичних, економічних, політичних та інших чинників. Поступовий перехід від багатоповірневої моделі NUTS-I-VI до ідентифікованих Євростатом NUTS-I; NUTS-II, NUTS-III дозволив здійснювати компаративний аналіз розвитку регіонів, ефективно, у відповідності з цілями європейської регіональної політи-

Таблиця 4

Позиціонування столиць країн-членів ЄС в його структурній моделі

Ідентифікаційні рівні NUTS	
NUTS – II, тис. жителів, рік	NUTS-III, тис. жителів, рік
1. Брюссель – 1139 (2012)	1. Амстердам – 810 (2013)
2. Прага – 1285 (2013)	2. Афіни – 656 (2011)
3. Берлін – 3397 (2013)	3. Будапешт – 1736 (2013)
4. Люксембург – 104 (2013)	4. Валлетта – 7 (2011)
5. Відень – 1764 (2013)	5. Варшава – 1711 (2012)
6. Ліссабон – 545 (2011)	6. Вільнюс – 537 (2013)
7. Бухарест – 1883 (2011)	7. Дублін – 506 (2006)
8. Братислава – 462 (2012)	8. Загреб – 790 (2011)
9. Хельсинки – 604 (2012)	9. Копенгаген – 562 (2013)
10. Стокгольм – 868 (2012)	10. Люблена – 274 (2013)
11. Внутрішній Лондон – 8308 (2012)	11. Мадрид – 3216 (2013)
Середня чисельність – 1858 тис. R(розмах варіації) -8204 тис. без Люксембургу -7763 тис.	12. Нікосія – 310 (2011)
	13. Париж – 2250 (2011)
	14. Рига – 696 (2013)
	15. Рим – 2646 (2013)
	16. Софія – 1272 (2013)
	17. Таллінн – 430 (2013)
	Середня чисельність – 1082 тис. Середня чисельність без Валлетти – 1125 тис. R (розмах варіації) – 3209 тис. (без Валлетти) – 2942 тис.

Розраховано автором за даними Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>

ки, розподіляти кошти Спільноти, проводити системний моніторинг рівнів конвергенції (або ж дивергенції) столичних і периферійних економічних систем, активно розвивати міжкраїнову кооперацію.

По-друге, встановлення конкретного рівня столичного таксону викликало в ЄС чимало розбіжностей, зумовлених тим, що уряди й народи по-різному бачили майбутнє головного міста своєї країни, надаючи йому особливих повноважень, чи, навпаки, суттєво їх обмежуючи, проводячи політику централізації чи відмовляючись від неї та передаючи, таким чином, знання повноваження на місця. Посилення євроцентричних тенденцій у Спільноті впродовж останніх двадцяти років призвело до необхідності уніфікації існуючої таксономії за рахунок врахування чисельності населення столичного регіону, його площі та результатів економічної діяльності.

По-третє, постсоціалістичні країни Центральної та Східної Європи в процесі вступу до ЄС та у відповідності до «Спільного доробку» Спільноти вимушені були проводити системну адміністративно-територіальну реформу, головною метою якої стало виокремлення відповідних регіональних таксонів I-III рангу. З огляду на те, що кожна з країн-аплікантів по-різному бачила роль своєї столиці і в різних масштабах розраховувала на до- і після-вступну допомогу, була вимушена визначити для себе як найбільш пріоритетну ту чи іншу статусність головного міста країни. Так, рівень NUTS-II отримали згідно зі змінами в Конституції Прага, Братислава, Бухарест, натомість Варшава, Будапешт та інші столиці нових членів визначити як пріоритетний рівень NUTS-III і відповідне внутрішньо-центральне положення в межах оточуючої їх території.

По-четверте, розвиток неоліберальних тенденцій у регіоналістиці, їх ускладнення та прояв нетипової раніше для столичних міст динаміки, потребує суттєвого оновлення й розроблення нових таксономічних підходів насамперед при формуванні національно-глобалізаційних каркасів розвитку мегаполісів, що передбачає не лише врахування показників ВВП головного міста, оцінювання ефективності його інституційних функцій, а й використання більш складного, але водночас й високовалідного інструментарію оцінювання обсягів бізнес-послуг, фінансової концентрації, застосування політики «кращих місць», комфортних систем розселення та відповідного до цього їхнього ранжування, що дозволить краще визначити перспективи розвитку як столичного регіону зокрема, так і країни в цілому.

По-п'яте, європейський підхід до виокремлення регіональної таксономії підходить й для України, радянське моделювання території якої виявилось, як це не дивно, максимально придатним для подальшого, тепер вже європейського, реформування з урахуванням того, що столиця країни – Київ, як ніякий інший столичний мегаполіс, краще всього підходить під рівень NUTS-II європейської регіональної стратифікації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Лаппо Г.** Города на пути в будущее / Г. Лаппо. – М. : Мысль, 1997. – 236 с.
2. **Fujita M.** The Spatial Economy. Cities, Regions and International Trade / M. Fujita, P. Krugman, A. Venables. – Cambridge : The MIT Press, 2011. – 367 p.
3. **Smith M.** The Global Diffusion and Public Policy: Power Structures and Democratic Accountability / Michael Peter Smith // Territory, Politics, Governance. – 2013. – № 2. – P. 118 – 131.

4. **Peck J.** Explaining (with) Neoliberalism / Jamie Peck // Territory, Politics, Governance. – 2013. – № 2. – P. 132 – 157.

5. **Florida R.** Beautiful Places. The Role of Perceived Aesthetic Beauty in Community Satisfaction / Richard Florida, Charlotta Mellander, Kevin Stolarick // Regional Studies. – 2011. – № 1 (45). – P. 33 – 48.

6. **Ezcurra R.** Political Decentralization, Economic Growth and Regional Disparities in the OECD / Roberto Ezcurra, Andres Rodriguez-Pose // Regional Studies. – 2013. – № 3 (47). – P. 388 – 401.

7. **Гранберг А.** Основы региональной экономики / А. Гранберг. – М. : Высшая школа экономики, 2000. – 495 с.

8. **Swit N.** European cities outperform their English counterparts / N. Swit [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.citymayors.com/business/eurocities_gdp.html

REFERENCES

Ezcurra, R., and Rodriguez-Pose, A. "Political Decentralization, Economic Growth and Regional Disparities in the OECD". *Regional Studies*, no. 3 (47) (2013): 388-401.

Fujita, M., Krugman, P., and Venables, A. *The Spatial Economy. Cities, Regions and International Trade*. Cambridge: The MIT Press, 2011.

Florida, R., Mellander, Ch., and Stolarick, K. "Beautiful Places. The Role of Perceived Aesthetic Beauty in Community Satisfaction". *Regional Studies*, no. 1 (45) (2011): 33-48.

Granberg, A. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [Fundamentals of the regional economy]. Moscow: Vysshaya shkola ekonomiki, 2000.

Lappo, G. *Goroda na puti v budushchee* [The city on the way to the future]. Moscow: Mysl, 1997.

Peck, J. "Explaining (with) Neoliberalism". *Territory, Politics, Governance*, no. 2 (2013): 132-157.

Smith, M. "The Global Diffusion and Public Policy: Power Structures and Democratic Accountability". *Territory, Politics, Governance*, no. 2 (2013): 118-131.

Swit, N. "European cities outperform their English counterparts" http://www.citymayors.com/business/eurocities_gdp.html